

РОЗВИТОК ПОЛІЛІНГВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

DEVELOPMENT OF STUDENTS' POLYLINGUAL COMPETENCE AT ENGLISH LESSONS IN PROFESSIONAL HIGH SCHOOLS

У публікації з огляду на реформи в освітній системі України та на чинні законодавчі документи, які регулюють процес освіти Нової української школи, розглядається питання практичних аспектів розвитку полілінгвальної компетентності. Звертається увага на відсутність Державного стандарту профільної середньої школи. В статті розкрито важливість впровадження багатомовної профільної освіти в Україні, необхідність розвитку полілінгвальної компетентності учнів профільної школи, а також потреба розробки відповідних типових освітніх програм та типових навчальних планів. Піднімається питання необхідності змін в методичці навчання мов в контексті реформ Нової української школи. Представлено вітчизняних та закордонних дослідників, які присвятили свої дослідження й публікації проблемам реалізації багатомовної освіти в Україні та за її межами. Запропоновано методичну розробку уроку англійської мови, спрямованого на розвиток полілінгвальної компетентності. Тема уроку визначає інтеграцію предметів: інформатика, математика, іноземні мови, рідна мова та загальної обізнаності школярів. Детально описано мету уроку, а саме: практичну, освітню, виховну, розвиваючу. Згідно рекомендацій Нової української школи обґрунтовано ключові компетентності, які розвиваються під час полілінгвального уроку; схарактеризовано його форми й засоби. Представлені схематичний та поетапний план уроку; пояснено алгоритм виконання вправ. Під час уроку використовувалися англійська, німецька, українська та російська мови. Розроблені вправи спрямовані на вдосконалення рецептивних (аудіювання, читання) та продуктивних (говоріння, письмо) навичок мовленнєвої діяльності, з урахуванням розвитку полілінгвальної компетентності учнів. Особлива увага приділяється опануванню новими лексичними одиницями мовами через їх активне використання. Виконання вправ передбачає використання інформаційно комунікативних технологій, що доречно в умовах дистанційного навчання. Визначено методи і технології, що сприяють ефективному розвитку полілінгвальної компетентності учнів профільної школи.

Ключові слова: багатомовна освіта, профільна школа, полілінгвальна компетентність,

методична розробка полілінгвального уроку, мета, методи, технології.

The publication highlights the features of the reform and current legislation governing the education process of the New Ukrainian School. Attention is drawn to the lack of the State standard of professional high school. The article reveals the importance of introducing multilingual professional education in Ukraine, the need to develop polylingual competence of students of professional schools, as well as the need to develop appropriate standard educational programs and standard curricula. The question arises about the need for changes in the methodology of language teaching in the context of the reforms of the New Ukrainian School. Domestic and foreign researchers who have devoted their research and publications to the problems of multilingual education in Ukraine and abroad are presented. Methodical development of an English lesson aimed at the development of polylingual competence is proposed. The theme of the lesson determines the integration of subjects: Computer Science, Mathematics, Foreign languages, Native language and general awareness of students. The purpose of the lesson is described in detail, namely: practical, educational, upbringing, developmental purposes. According to the recommendations of the New Ukrainian School, the key competencies that are developed during the polylingual lesson are substantiated; its forms and means are characterized. Schematic and step-by-step lesson plans are presented; the algorithm of execution of exercises is explained. English, German, Ukrainian and Russian languages were used during the lesson. The developed exercises are aimed at improving receptive (listening, reading) and productive (speaking, writing) skills of speech activity, taking into account the development of polylingual competence of students. Particular attention is paid to mastering new lexical units of languages through their active use. Execution of exercises involves the use of information and communication technologies, which is appropriate in terms of distance learning. Methods and technologies that contribute to the effective development of polylingual competence of students of professional schools are identified.

Key words: multilingual education, professional high school, polylingual competence, methodical development of polylingual lesson, purpose, methods, technologies.

УДК 373.55.016:811.111'246.3
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/1.9>

Білозір О.С.,
аспірантка кафедри німецької мови
і літератури з методикою викладання
Криворізького державного педагогічного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Система повної загальної середньої освіти в Україні, наразі, перебуває на етапі глобального реформування та розвитку. Початком змін вважається Концепція Нової української школи (НУШ), яка була представлена наприкінці грудня 2016 року та ухвалення нового Закону «Про освіту» (вересень 2017), якими передбачено поетапну перебудову системи загальної середньої освіти упродовж 2017–2029 років. Міністерством освіти і науки (МОН) України вже представлено Державний стандарт початкової загальної освіти

(2019) та Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Тим часом відкритим залишається питання Державного стандарту профільної середньої школи. Серед проблем, пов'язаних із розробкою типових освітніх програм та типових навчальних планів саме для профільної школи, особливого значення набуває питання багатомовної освіти. Підвищення інтересу до проблеми зумовлене зростаючим попитом школярів на оволодіння двома та більше іноземними мовами, розвитком полілінгвальної компетентності задля можливості доступу до світової бази інформації,

отримання освіти за кордоном та подорожей світом. У зв'язку з цим особливо актуальним постає питання впровадження багатомовної освіти в профільній школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливість багатомовної освіти обґрунтована в працях вітчизняних науковців В. Гаманюк [1; 2], О. Першукової [4; 5; 6], О. Яковлевої [8; 9]. Соціальне значення теми висвітлено зарубіжними дослідниками, серед яких: Л. Аронін (L. Aronin) [10; 11; 12], А. Блекледж (A. Blackledge) [13], Ф. Гердіна (Ph. Herdina) [14], Б. Гуфайзен (B. Hufeisen) [15], У. Джеснер (U. Jessner) [14], А. Кріз (A. Creese) [13], У. Лі (W. Li) [16], Г. Нойнер (G. Neuner) [15], Дж. Сіноз (J. Cenoz) [18], Д. Синглтон (D. Singleton) [11; 12], Е. Тодева (E. Todeva) [18] та ін. Крім теоретичного осмислення проблеми, в українському науковому просторі актуалізувалися питання суто практичного виміру проблеми, результатом чого стала поява «Методичних рекомендацій з розвитку багатомовної освіти у навчальних закладах України» [3], а також реалізація упродовж 2016–2021 років експерименту «Формування багатомовності дітей та учнів: прогресивні європейські ідеї в українському контексті», за результатами якого оприлюднено посібник «Успішні практики багатомовної освіти в Україні» [7], який МОН радить використовувати в закладах освіти.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Водночас у науковій літературі недостатньо висвітлене питання практичної реалізації теоретично обґрунтованих ідей багатомовної освіти, передусім у профільній школі. Відкритим залишаються питання створення моделі багатомовної освіти та розробки багатомовного курсу профільної школи в умовах реформи НУШ. Однією з актуальних проблем є розробка

методики розвитку полілінгвальної компетентності учнів профільної школи на засадах дидактики багатомовності. У зв'язку з цим, потребують уточнення методи, засоби, форми, умови, прийоми та технології, які доречні й ефективні у застосуванні в сучасних освітніх умовах та спрямовані саме на розвиток полілінгвальної компетентності учнів профільної школи.

Мета статті – висвітлення досвіду впровадження дидактики багатомовності в освітньому процесі, розвитку полілінгвальної компетентності учнів профільної школи на уроках англійської мови (організація освітнього процесу, зміст навчання).

Виклад основного матеріалу. Нами було проведено понад 140 уроків в експериментальній групі, яка складалася з учнів Криворізької Центрально-Міської гімназії, Криворізької спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 20 з поглибленим вивченням німецької мови, Криворізької спеціалізованої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4 з поглибленим вивченням іноземних мов, ліцею № 44 м. Кам'янське. Всі учні 10 класу (124 учня) та 11 класу (102 учня) мали приблизно однаковий рівень сформованості полілінгвальної компетентності, що було виявлено за допомогою проведеного нами діагностичного тестування перед початком циклу уроків, проте простежувалася різниця в діапазоні 5–16 % у міжкласовому порівнянні (див. рис. 1). Також, слід зауважити, що рівень навчальних досягнень як учнів 10 класу, так і учнів 11 класу коливався у межах 50% між початковим та середнім рівнями знань, 25% між середнім і достатнім, 20 % між достатнім і високим рівнями (див. рис. 2).

Уроки в експериментальній групі проводилися за однакових умов: приблизно однаковий навчальний матеріал та його обсяг, враховувалися вимушені умови дистанційного навчання (через

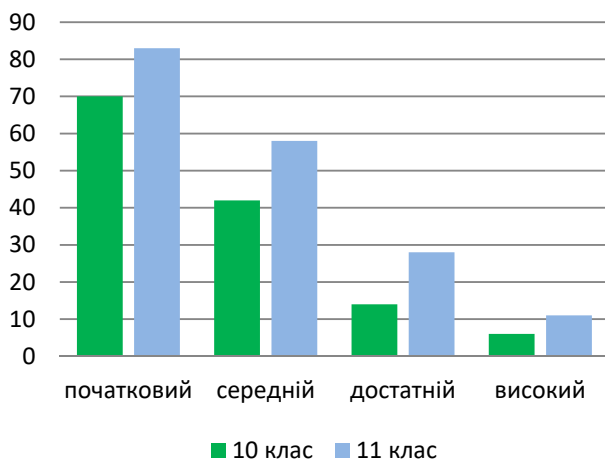

Рис. 1. Рівні сформованості полілінгвальної компетентності учнів 10 та 11 класів

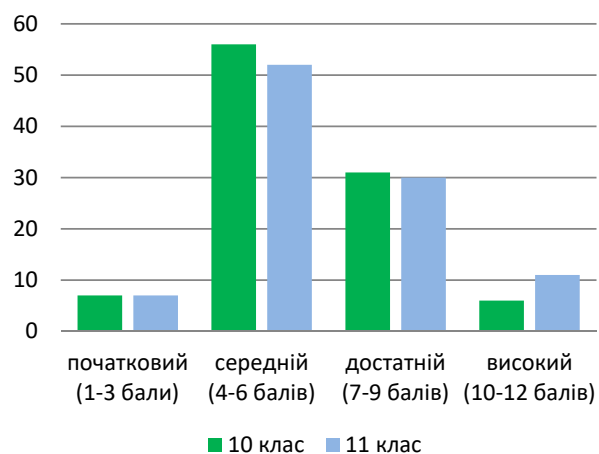

Рис. 2. Успішність навчальних досягнень учнів 10 та 11 класів

пандемію COVID-19). Учні також активно залучалися до інтеграції мовних знань на інших предметах (уроках української та російської мов, зарубіжної літератури, всесвітньої історії, інформатики, математики, хімії, біології, астрономії, географії, мистецтва, правознавства та фізичної культури) при вивченні дотичних тем і доречного використання іноземних мов. При розробці уроків з розвитку полілінгвальної компетентності ретельно підбиралися форми роботи: індивідуальна, групова, мікрогрупова, в парах, фронтальна, дидактично-ігрова, класно-урочна, домашнє самостійне навчання, комбіновані заняття; засоби: початкові посібники, довідкова та оригінальна література, роздавальні навчальні картки, таблиці, схеми, малюнки, технічні засоби навчання, сучасні інформаційні технології, відповідно до теми та мети уроку. Вправи на підбір тематичних слів за асоціацією, вправи на словотворення, підстановка пропущеного слова в реченні, вибір правильної відповіді або слова, заповнення пропусків, диференціація вправ за видами мовленнєвої діяльності та індивідуального розвитку особистості, розвивальні творчі вправи виявилися найбільш ефективніші у розвитку загальних компетентностей НУШ і полілінгвальної компетентності зокрема.

Представимо методичну розробку уроку англійської мови в 10 класі спрямованого на розвиток полілінгвальної компетентності учнів.

Тема: "Computing"

Мета

Практична: вміння здійснювати усне спілкування в типових ситуаціях; вміння вживати вивчений граматичний та лексичний матеріал у діалогічному та монологічному мовленні та на письмі.

Освітня: уміння вчитися працювати з гаджетами задля освітніх цілей; розуміння особливостей свого мислення.

Розвиваюча: уміння переносу знань та навичок у нову ситуацію на основі здійснення проблемно – пошукової діяльності; розвиток логічного викладення думок; розвиток інтелектуальних і пізнавальних здібностей (різних видів пам'яті – слухової й зорової, оперативної та тривалої; уваги – довільної та мимовільної, уяви тощо); готовність до участі в іншомовному спілкуванні.

Виховна: виховувати культуру спілкування, прийняту в сучасному цивілізованому світі; розуміння важливості оволодіння іноземними мовами; виховувати такі риси характеру як доброзичливість, толерантність, активність.

Розвиток компетентностей (згідно НУШ): спілкування іноземними мовами – розвиток полілінгвальної компетентності; компетентності у технологіях – уміння описувати іноземними мовами

технології, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини; інформаційно-цифрова компетентність – вивчати іноземні мови з використанням спеціальних програмних засобів, соціальних мереж, гаджетів; уміння вчитися упродовж життя – визначати комунікативні потреби та цілі під час вивчення іноземних мов, оцінювати власні навчальні стратегії; ініціативність і підприємливість – презентувати себе і створювати тексти (усно й письмово) іноземними мовами; соціальна та громадська компетентності – формулювати власну позицію, співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземними мовами, переконувати, аргументувати; соціальна та громадянська компетентності – усвідомлення необхідності володіння іноземними мовами для підвищення власного добробуту; обізнаність і самовираження – уміння висловлювати іноземними мовами власні думки, почуття, судження тощо.

Форми: індивідуальна, мікрогрупова, фронтальна, класно-урочна, комбіноване заняття.

Засоби: робочі зошити, дошка/smart board, роздатковий матеріал, ноутбук або будь який інший гаджет, гаджети учнів, Інтернет.

Схематичний план уроку

I. Початок уроку:

1. Організаційний момент.....1 хв.
2. Перевірка домашнього завдання.....3 хв.

II. Основна частина уроку:

1. Повідомлення теми та мети уроку.....1 хв.
2. Вправління у вживанні нових ЛО різними мовами.....8 хв.
3. Вдосконалення навичок аудіювання.....9 хв.
4. Розвиток навичок читання та перекладу...12 хв.
5. Розвиток полілінгвального мовлення.....8 хв.

III. Заключна частина уроку:

1. Підсумки уроку.....1 хв.
2. Повідомлення домашнього завдання.....1 хв.
3. Виставлення оцінок та мотивація.....1 хв.

Хід уроку

I. Початок уроку

1. Організаційний момент.

T: Good morning dear children. Who is absent?
What is the weather like today?

Guten Morgen, Schülern. Wer fehlt heute? Wie ist das Wetter heute?

Ch:... (можливі відповіді англійською, німецькою мовами)...

2. Перевірка домашнього завдання.

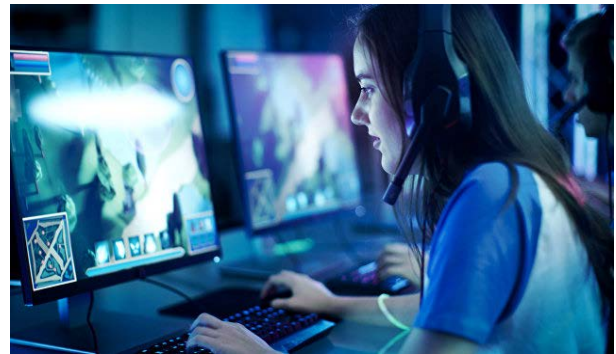
T: Let's check your home task. Zuerst kontrollieren wir die Hausaufgabe.

You had to learn new words in English. Now you'll try to complete the next box either on the board/smart board or into your copybooks:

English	Українська	Deutsch	Русский
digital activities			
		die Hausaufgabe machen	
			загружать музыку
	слідкувати за... в інстаграмі		
		Computer spielen	
read/write a blog			
			использовать социальные сети
	коментар		
forward			
			устанавливать
	залогінітися		
		drucken	
			программа
rate			
		suchen	
	налаштувати		
			подписаться
		erneuern	
upload			

Picture 2

Picture 3

II. Основна частина уроку

1. Повідомлення теми та мети уроку.

T: Now look at the blackboard/ smart board. What can you see?

So how do you think what is the topic of our today's lesson?

Yes. You are right. Today we will talk about computers and communication technology.

2. Вправлення у вживанні ЛО різними мовами.

2.1. T: Look at the pictures below and describe them either in English or in German using new words from the blackboard (handouts are also possible Picture 1,2,3).

Seht euch die Bilder an und beschreibt sie.

Picture 1

2.2. T: Complete the sentences with the words: виконувати домашнє завдання, оновлювати, слідкувати за людьми в інстаграмі, коментар, шукати, завантажувати музику, програми.

A) When do you usually _____ (do your homework)?

B) Ich mag _____ (Leuten auf Instagram folgen).

C) You can _____ (download music) free.

D) Ich _____ (suchen) alle Informationen, die ich brauche, im Internet.

E) New gadgets can _____ (update) themselves.

F) Es ist schön, positive _____ (Kommentare) zu erhalten.

G) There are a lot of different computer _____ (programs) nowadays.

3. Вдосконалення навичок аудіювання.

Учні виконують завдання у гугл-формі за посиланням https://docs.google.com/forms/d/1cHyg9dYpC057NG3-1C-8iQU1RZfd96N7JzADfYAbL_w/edit?usp=sharing за допомогою будь якого гаджету з доступом до інтернету.

3.1. T: Hör 3 Dialogen zu und wählt die richtige Antwort.

3.2. T: You are going to listen to the same three dialogues and complete the sentences with the affirmative or negative forms of the words.

4. Розвиток навичок читання та перекладу. Для швидкості виконання завдання учням пропонується одне речення читати, а наступне перекладати. Так вчитель має можливість контролювати та редагувати навички полілінгвального читання й перекладу.

4.1. T: Lese und übersetzt den Text ins Ukrainische.

A: Hello there.

B: How are you?

A: I'm doing very well. How are you?

B: Fine.

A: Glad to hear it. What's new?

B: Nothin'.

A: Fair enough. What do you want to talk about?!

B: I dunno.

A: You don't know what you want to talk about?!

Humans are not too intelligent at times.

B: Says the one who doesn't know my name.

A: You have not yet told me your name.

B: MY NAME IS A.A.R.D.V.A.R.K.

A: No, it isn't. What's your real name?

This conversation is between a real human and a computer program called Mitsuku. Programs like Mitsuku are called "chatbots". Mitsuku was the winner of the Loebner Prize in 2013, an annual competition to find a program that can pass the Turing test. The test, designed to measure artificial intelligence, was invented by British mathematician Alan Turing.

Vor fünfzig oder sechzig Jahren waren Computer sehr einfache Maschinen. Aber schon dann glaubten die Wissenschaftler, dass die Maschinen eines Tages «denken» und vielleicht genau so intelligent wie Menschen sein könnten. Aber da erschien eine Frage: "Auf welche Weise können wir herausfinden, wie intelligent Maschinen sind?" Alan Turing, der während des Zweiten Weltkrieges bei der Entschlüsselung des deutschen Enigma-Codes half, beantwortete diese Frage. Er sagte, wir brauchen zu fragen: "Kann dieser Computer sprechen? Kann er sich wie eine Person unterhalten?" Falls er kann, ist er intelligent und kann überlegen.

In a Turing test, judges sit at a screen and have a chatbot program. They don't know if they are chatting with another person or with a chatbot. After exchanging messages for five minutes, the judges decide if he or she is chatting with a human or a machine.

Alan Turing prognostizierte, dass bis zum Jahr 2000 irgendwelche durchschnittliche Person "nicht mehr als 70% Chance haben würde, die richtige Identifizierung vorzunehmen". Anders gesagt, Computer werden 30% der Richter betrügen. Der Amerikaner Hugh Loebner begeisterte sich für die Idee von Alan Turing und bot am Anfang neunziger Jahren die Belohnung für die erste Person, die einen Chatbot für den Turing-Test erstellte. Um einen Belohnung von 100.000 US-Dollar zu gewinnen, muss Chatbot mindestens 30% der Richter versichern, dass er ein Mensch ist. Viele Chatbots nahmen am Wettbewerb teil, aber keiner gewann einen Preis.

Mitsuku, however, came very close. In the conversation at the beginning of this article, Mitsuku is A and the real human is B. You can tell that A is not a human because at one point in the conversation,

A says " Humans are not too intelligent at times". Although Mitsuku failed to win the 100000 \$, it certainly won't be long before a chatbot is able to fool the Loebner judges into thinking that it is a real person.

But is the Turing test a good way to describe if a machine is intelligent? Critics argue that the chatbots in the competition are merely imitating humans. Humans are the only animals on Earth that can speak, and that's why Turing chose to focus on it. But what is really impressive, critics say, is machines that do things that we can't do. Zum Beispiel es ist erstaunlich, dass Google in Sekundenbruchteilen Hunderte Millionen Websites nur nach einem Wort finden kann oder dass ein NASA-Computer Raketen steuern kann, die von der Erde zum Jupiter fliegen. Sogar einige Dingen, die unsere Smartphones tun, sind besonders beeindruckend. Those achievements are far more interesting and useful than a chatbot's. A chatbot is really nothing more than a successful liar, so the argument goes.

Die Anhänger des Turing-Tests hielten Menschen selbst für Maschinen. Andererseits, ist unser Gehirn komplexer als Computer. As philosopher and scientist Daniel Dennett said in a recent interview, "It's not impossible to have a conscious robot. You're looking at one".

(Solutions Intermediate Student's Book [17])

4.2. Перевірка розумінні прочитаного.

4.2.1. T: Ergänzt die Wortgruppen.

A) Computer sehr einfache _____ (Maschinen).

B) wie _____ (intelligent) Maschinen.

C) Kann dieser _____ (Computer) sprechen.

D) die einen _____ (Chatbot) für den Turing-Test erstellte.

E) die von der Erde zum Jupiter _____ (fliegen).

F) die unsere _____ (Smartphones) tun.

G) keiner gewann einen _____ (Preis).

H) Hunderte Millionen _____ (Websites).

4.2.2. T: Choose the correct answeres.

1. Around the middle of the last century, scientists
A) tried to build computers that were as intelligent as humans.

B) built a machine that could have a conversation with a human.

C) though that could never be as intelligent as humans.

D) though that in the future computers and people might be equally clever.

2. According to the Turing test, a computer that could think would be able to

A) break the Enigma code.

B) talk to people like an ordinary person does.

C) chat with another computer.

D) have a chatroom conversation for a minimum of five minutes.

3. Chatbots that enter the Loener competition
- A) have a 30 % chance of winning.
 - B) share prize money of \$ 100000.
 - C) need to appear human to about a third of the judges.
 - D) will never win the big money prize.
4. The main criticism of the Turing test is that
- A) Turing focused on the wrong type of intelligence.
 - D) the winner simply has to copy human behaviour.
 - C) Google and NASA computers can also achieve amazing things with the help of chatbots.
 - D) chatbots are designed to do things that we can't do.
5. The write of the text
- A) agrees with the critics of the Turing test.
 - B) is more impressed with search engines than chatbots.
 - C) does not express a personal opinion on the validity of the Turing test.
 - D) believes that people are just very complex robots.

5. Розвиток полілінгвального мовлення.

T: Work in pairs. Arbeitet zu zweit! Give each other instructions on how to do these things Use the words you've studied today. Gebt einander Anweisungen, wie folgende Handlungen zu erfüllen sind. Wendet neue Wörter in der Sprachsituation an!

1. Buy and download songs.
2. sich den Clip auf YouTube ansehen.
3. Create a new document.
4. Etwas online kaufen.
5. Comment on an Instagram post.
6. ein Kommentar im sozialen Netzwerk machen.

III. Заключна частина уроку:

1. Підсумки уроку.

T: What have you learned today? What can you do now?

Was habt ihr heute gelernt? Was Neues habt ihr erfahren? Worüber könnt ihr jetzt sprechen?

CH.: I can talk about... Ich kann darüber reden...

2. Повідомлення домашнього завдання.

T: Schreibt die Hausaufgabe auf!

1. To make a crossword using new words.

Bildet das Kreuzworträtsel mit neue Wörter.

2. To write an instruction how to subscribe to a YouTube channel or update your status on a social networking site or your variant.

Schreibe Anweisungen, wie kannst du einen YouTube-Kanal abonnieren oder deinen sozialen Netzwerkstatus oder deine Option aktualisieren.

3. Виставлення оцінок та мотивація.

Заслужують на увагу методи якими ми послуговувалися під час проведення полілінгвальних уроків: Task-based learning (навчання, що базується на завданнях), PPP/Presentation-Practice-Production (представлення-практика-продукування), Functional Approach (метод функцій), Communicative Approaches (комунікативні методи), Grammar-translation approach (граматико-перекладний підхід), CLIL/Content and Language Integrated Learning (навчання мови через інтеграцію), Content-based learning (навчання, що базується на змісті), «джигсоу», «мозковий штурм». Також, розвиваючи навички полілінгвального мовлення учнів профільної школи, радимо застосувати технологію інтегрованого, диференційованого, продуктивного навчання, «Діалог культур» та інформаційно-комунікаційну технологію.

Після проведеного циклу занять, нами була передбачена процедура щодо виявлення ефективності та результатів розвитку полілінгвальної компетентності учнів. Учні експериментальної групи було запропоновано виконати завдання контрольного зрізу. Аналіз результатів до проведення експериментальних уроків та після засвідчує значний розвиток полілінгвальної компетентності учнів як 10 класу, так і 11 класу (див. рис. 2, 3), а також суттєвий приріст у знаннях, навичках і вміннях учасників. Отже, використані нами методи, технології, засоби, форми, прийоми з урахуванням вимог сучасного освітнього процесу підтверджують ефективність представленої методики розвитку полілінгвальної компетентності учнів профільної школи.

Висновки. Представлений матеріал та власний досвід дозволяють стверджувати, що

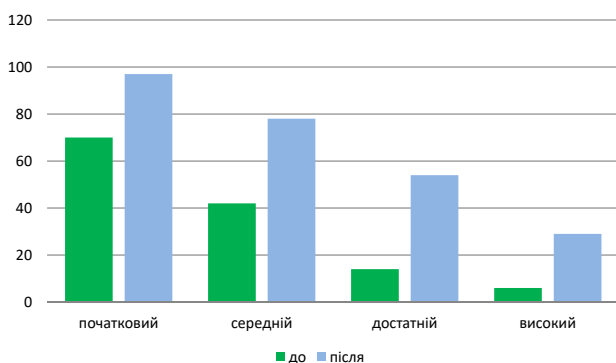

Рис. 3. Результати учнів 10 класу

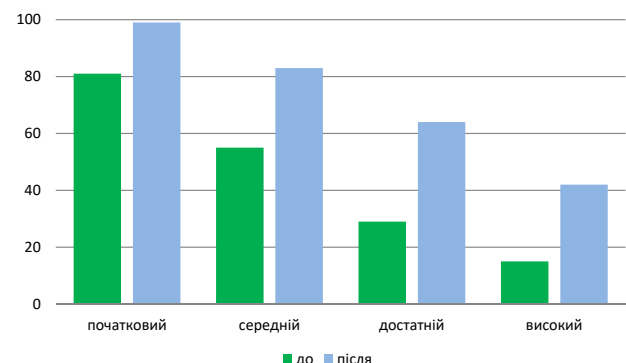

Рис.4. Результати учнів 11 класу

підготовка полілінгвального уроку це кропіткий труд вчителя, який передбачає: 1) вибір теми уроку з урахуванням інтеграції мовних та освітніх знань; 2) ретельний відбір автентичного навчального матеріалу, що відповідає інтересам учнів й профілю навчання; 3) підбір форм, засобів, методів, технологій відповідно до цілей уроку; 4) вмотивований вибір вправ, що спрямовані не тільки на розвиток полілінгвальної компетентності, а й вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо, мовлення) та диференційовані відповідно до особистих можливостей кожного учня; 5) створення максимально рівних умов використання залучених іноземних мов (не зловживати певною, однією мовою); 6) самоаналіз уроку вчителем, задля виявлення недоліків, шляхів їх усунення та перспектив подальшого ефективного розвитку полілінгвальної компетентності учнів профільної.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гаманюк В. Іншомовна освіта Німеччини у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів: теорія і практика : монографія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012. 375 с.
2. Гаманюк В. Феномен багатомовності та його оцінка в суспільно-політичному контексті Німеччини. *Філологічні студії*. 2013. Вип. 9. С. 85–92.
3. Методичні рекомендації з розвитку багатомовної освіти у навчальних закладах України. URL: https://patrir.ro/wp-content/uploads/2019/04/Multilingual-education-in-Ukraine-%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%9F%D0%90%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%A0.pdf (дата звернення 05.02.2022).
4. Першукова О. Багатомовна освіта – пріоритетний напрям розвитку європейської мовної галузі. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2010. №3–4. С. 38–47.
5. Першукова О. Диверсифікація структури багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи. *Наукові записки*. 2014. Випуск 132. С. 26–30.
6. Першукова О. Еволюція ідей багатомовності в освіті школярів західноєвропейських країн. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2014. № 49. С. 52–57.
7. Успішні практики багатомовної освіти в Україні / кол. авт., за ред. А. Панченкова. Київ, 2020. 134 с.
8. Яковлева О. Багатомовність українського суспільства як регулятивний фактор освіти і виховання в системі вищих навчальних закладів у контексті світового досвіду : дис. ... д-ра філ. наук : 09.00.10. Київ, 2016. 416 с.
9. Яковлева О. Багатомовність як імператив доби та її значення для модернізації системи вищої освіти. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2013. № 1029, вип. 48(2). С. 265–274.
10. Aronin L. Current Multilingualism and New Developments in Multilingualism Research. *Learning and Using Multiple Languages Current Findings from Research on Multilingualism*. Cambridge Scholars Publishing, 2015. 365 p. P. 1–29.
11. Aronin L., Singleton D. Multilingualism as a new linguistic dispensation. *International Journal of Multilingualism*. 2008. № 5. P. 1–16.
12. Aronin L., Singleton D. Multilingualism. Amsterdam and Philadelphia, 2012. P. 230.
13. Blackledge A., Creese A. Multilingualism. New York, 2010. 255 p.
14. Herdina Ph., Jessner U. A Dynamic Model of Multilingualism : Perspectives of Change in Psycholinguistics. *Multilingual Matters*. New York, 2002. P. 192.
15. Hufeisen B., Neuner G. The Plurilingualism Project: Tertiary Language Learning – German after English. Council of Europe Publishing, 2004. 178 p.
16. Li W. Research perspectives on bilingualism and multilingualism. The Blackwell handbook of research methods on bilingualism and multilingualism. Oxford, 2008. P. 3–17.
17. Solutions Intermediate Student's Book. Third Edition. Falla T., Davies P. Oxford, 2017. 144 p.
18. Todeva E., Cenoz J. Multilingualism: Emic and etic perspectives. *The Multiple Realities of Multilingualism*. Berlin, 2009. 302 p.